

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ДНІПРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра металургії чорних металів

УХВАЛЕНО:

Вченою радою університету

« ___ » _____ 2017 р.

Протокол № ____

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Голова вченої ради, ректор

_____ О.М. Коробочка

« ___ » _____ 2017 р.

**«МОДЕЛЮВАННЯ ТЕХНОЛОГІЧНИХ
ТА ФІЗИЧНИХ ПРОЦЕСІВ»**

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

*освітньо-наукової програми
третього рівня вищої освіти
(підготовка докторів філософії
зі спеціальності 136 “Металургія”)*

м. Кам’янське

2017

Робоча програма навчальної дисципліни «Моделювання технологічних та фізичних процесів» освітньо-наукової програми третього рівня вищої освіти (підготовка докторів філософії зі спеціальності 136 «Металургія»).

„___” _____ 2017 року. - 14 с.

Розробник: *к.т.н., доцент Пантейков Сергій Петрович*

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри «Металургія чорних металів»

Протокол від “ 05 ” 06 2017 року № 11 .

Завідувач кафедри _____ *д.т.н., професор Сігарьов Є.М.*

“ 05 ” 06 2017 року

Ухвалено науково-методичною комісією металургійного факультету

Протокол від “ _____ ” _____ 2017 року № _____

Голова НМК металургійного ф-ту _____ *д.т.н., професор Перемітько В.В.*

Ухвалено науково-методичною радою

Дніпровського державного технічного університету

“ _____ ” _____ 2017 року, протокол № _____

Голова НМР ДДТУ _____ *д.т.н., професор Гуляєв В.М.*

1 ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний Рівень	Характеристика навчальної дисципліни денна і вечірня форма навчання			
Кількість кредитів – 7	Галузь знань: <u>13 – Механічна інженерія</u> Спеціальність <u>136 Металургія</u> Освітній ступінь: <u>ДОКТОР ФІЛОСОФІЇ</u>	Нормативна			
Модулів – 2		Рік підготовки:			
Змістових модулів – 4		1-й			
		Семестр			
Індивідуальне науково-дослідне завдання – немає		1-й		2-й	
		Лекції (34 год)			
Загальна кількість годин – 210		22 год		12 год	
		Лабораторні (18 год)			
Тижневих годин для денної форми навчання:		10 год		8 год	
		Практичні (18 год)			
аудиторних: 1 семестр – 5 2 семестр - 3		10 год		8 год	
		Самостійна робота (140 год)			
самостійної роботи студента 1 семестр – 10 2 семестр – 6		88 год		52 год	
	Індивідуальні завдання				
	0 год		0 год		
	Вид контролю:				
	залік		іспит		

Примітка. Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить: для денної форми навчання – $70/140 = 0,5$

2 МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета викладення дисципліни – отримання знань про сучасні методи моделювання технологічних та фізичних металургійних процесів.

Завдання дисципліни – формування теоретичних знань та набуття практичних навичок щодо проведення моделювання технологічних та фізичних металургійних процесів, у тому числі із широким застосуванням обчислювальної техніки.

Згідно з вимогами освітньо-наукової програми вищої освіти здобувач вищої освіти має здобути компетентності:

- здатність шляхом самостійного навчання освоїти нові області у теорії та практики металургії, використовуючи здобуті фундаментальні та фахові знання;

- здатність освоїти професійно-профільовані знання в галузі фізичного та математичного моделювання фізико-хімічних, гідродинамічних та тепломасообмінних процесів у металургії, статистичної обробки експериментальних даних та побудови фізичних, математичних та регресійних моделей зазначених процесів;

- здатність продемонструвати знання і практичні навички при моделюванні різноманітних технологічних і фізичних металургійних процесів;

- здатність освоїти професійно-профільовані знання й практичні навички для визначення критеріїв подібності для моделювання металургійних процесів, їх математичного опису з метою побудови фізичних, математичних та регресійних моделей.

В результаті вивчення навчальної дисципліни аспірант повинен:

знати основні методи математичного і фізичного моделювання, планування фізичного та чисельного експерименту, регресійного аналізу;

вміти застосовувати різні методи на практиці при постановці і самостійному вирішенню практичних задач з моделювання технологічних та фізичних математичних процесів;

мати навички для творчого вирішування наукових та технічних задач: при

постановці фізичного та чисельного експерименту, вибору методу рішення, побудови критеріальних залежностей при фізичному моделюванні процесів, складення алгоритмів обчислення, а також написання та відладки програм обчислення на алгоритмічній мові програмування високого рівня.

3 ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

МОДУЛЬ 1

ОСНОВИ ТЕОРІЇ МОДЕЛЮВАННЯ

**Змістовий модуль 1. ВСТУП. МОДЕЛІ. МОДЕЛЮВАННЯ.
ФІЗИЧНЕ МОДЕЛЮВАННЯ.**

Тема 1. *Вступ. Моделі. Моделювання [1-3, 4, 7, 8] – 4 год*

Основні поняття та визначення. Цілі і принципи моделювання. Аксиоми теорії моделювання. Види моделей та моделювання. Функції моделей. Фактори, що впливають на модель об'єкту.

Тема 2. *Фізичне моделювання [1, 2, 6-13] – 6 год*

Подібність систем. Фізична подібність. Аналогія при моделюванні. Моделювання як засіб експериментального дослідження. Поняття фізичного моделювання. Етапи фізичного моделювання.

Практичні заняття – 1.

Лабораторні заняття – 1.

**Змістовий модуль 2. МАТЕМАТИЧНЕ МОДЕЛЮВАННЯ.
АЛГОРИТМ ПОБУДОВИ МОДЕЛІ.**

Тема 3. *Математичне моделювання [3-5, 8, 14-17] – 8 год*

Основні поняття і визначення. Вимоги до математичної моделі. Структура математичної моделі. Класифікація математичних моделей. Цілі математичного моделювання для технічних об'єктів і технологічних процесів.

Практичні заняття – 2-4

Лабораторні заняття – 2-4.

Тема 4. *Алгоритм побудови моделі [3-5, 8, 14-17] – 4 год*

Технології моделювання. Алгоритм побудови аналітичної моделі. Алгоритм побудови емпіричної моделі. Коротка характеристика основних етапів алгоритмів побудови аналітичних і емпіричних моделей.

Практичні заняття – 5.

Лабораторні заняття – 5.

МОДУЛЬ 2

ПОБУДОВА ЕМПІРИЧНИХ РЕГРЕСІЙНИХ МОДЕЛЕЙ

Змістовий модуль 3. ПЛАНУВАННЯ І ПРОВЕДЕННЯ ЕКСПЕРИМЕНТУ. РЕГРЕСІЙНІ МОДЕЛІ З ОДНІЄЮ ВХІДНОЮ ЗМІННОЮ.

Тема 5. *Планування і проведення експерименту [5] – 2 год*

Основні поняття і визначення. Планування експерименту. Вибір рівнів факторів. Повний факторний експеримент. Проведення експерименту.

Тема 6. *Регресійні моделі з однією вхідною змінною [4, 5] – 4 год*

Основні поняття. Адекватність регресійних моделей. Точність регресійних моделей. Види регресійних моделей з однією вхідною змінною.

Практичні заняття – 6.

Лабораторні заняття – 6.

Змістовий модуль 4. РЕГРЕСІЙНІ МОДЕЛІ З ДЕКІЛЬКОМА ВХІДНИМИ ЗМІННИМИ. ІНТЕРПРЕТАЦІЯ І ОПТИМІЗАЦІЯ РЕГРЕСІЙНИХ МОДЕЛЕЙ

Тема 7. *Регресійні моделі з декількома вхідними змінними [4, 5, 18, 19] – 2 год*

Багатофакторна (множинна) лінійна регресія. Матричний підхід до визначення коефіцієнтів регресії. Оцінка адекватності та точності багатофакторної лінійної моделі. Лінійні регресійні моделі з декількома вхідними змінними. Нелінійні регресійні моделі з декількома вхідними змінними. Крокові методи побудови регресійних моделей.

Тема 8. *Інтерпретація і оптимізація регресійних моделей [4, 5] – 4 год*

Інтерпретація моделі. Оптимізація моделі.

4 СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	Усього	Лекції	Практ.	Лабор.	Інд.	Сам.роб.
МОДУЛЬ 1 ОСНОВИ ТЕОРІЇ МОДЕЛЮВАННЯ						
Змістовий модуль 1 ВСТУП. МОДЕЛІ. МОДЕЛЮВАННЯ. ФІЗИЧНЕ МОДЕЛЮВАННЯ.						
Тема 1. Вступ. Моделі. Моделювання	20	4	-	-	-	16
Тема 2. Фізичне моделювання	34	6	2	2	-	24
Разом за змістовим модулем 1	54	10	2	2		40
Змістовий модуль 2 МАТЕМАТИЧНЕ МОДЕЛЮВАННЯ. АЛГОРИТМ ПОБУДОВИ МОДЕЛІ.						
Тема 3. Математичне моделювання	52	8	6	6	-	32
Тема 4. Алгоритм побудови моделі	24	4	2	2	-	16
Разом за змістовим модулем 2	76	12	8	8	-	48
Разом за МОДУЛЕМ 1	130	22	10	10	-	88
МОДУЛЬ 2 ПОБУДОВА ЕМПІРИЧНИХ РЕГРЕСІЙНИХ МОДЕЛЕЙ						
Змістовий модуль 3 ПЛАНУВАННЯ І ПРОВЕДЕННЯ ЕКСПЕРИМЕНТУ. РЕГРЕСІЙНІ МОДЕЛІ З ОДНІЄЮ ВХІДНОЮ ЗМІННОЮ.						
Тема 5. Планування і проведення експерименту	14	2	-	-	-	12
Тема 6. Регресійні моделі з однією вхідною змінною	36	4	8	8	-	16
Разом за змістовим модулем 3	50	6	8	8	-	28
Змістовий модуль 4 РЕГРЕСІЙНІ МОДЕЛІ З ДЕКІЛЬКОМА ВХІДНИМИ ЗМІННИМИ. ІНТЕРПРЕТАЦІЯ І ОПТИМІЗАЦІЯ РЕГРЕСІЙНИХ МОДЕЛЕЙ						
Тема 7. Регресійні моделі з декількома вхідними змінними	14	2	-	-	-	12
Тема 8. Інтерпретація і оптимізація регресійних моделей	16	4	-	-	-	12
Разом за змістовим модулем 4	30	6	-	-	-	24
Разом за МОДУЛЕМ 2	80	12	8	8	-	52
УСЬОГО ГОДИН:	210	34	18	18	-	140

5 ТЕМИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Семінарські заняття навчальним планом не передбачені.

6 ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	Назва теми	К-сть год.
1.	Знаходження критеріїв подібності процесів із застосування теорії подібності і розмірностей.	2
2.	Математичне моделювання на ЕОМ процесу нагрівання стрижня.	2
3.	Математичне моделювання на ЕОМ процесу охолодження зливка квадратного перерізу.	2
4.	Математичне моделювання на ЕОМ процесу твердіння зливка квадратного перерізу.	2
5.	Розробка алгоритму процесу плавлення тіла правильної геометричної форми.	2
6.	Регресійна модель з однією вхідною змінною для статистичної обробки даних на ПЕОМ (Лінійна регресія. Метод найменших квадратів. Вибірковий коефіцієнт кореляції. Перевірка значущості коефіцієнтів рівняння регресії та його адекватності).	8
РАЗОМ:		18

7 ТЕМИ ЛАБОРАТОРНИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	Назва теми	К-сть год.
1.	Знаходження критеріїв подібності для фізичного моделювання технологічного процесу із застосування теорії подібності і розмірностей.	2
2.	Побудова на ПЕОМ математичної моделі процесу нагрівання двошарового стрижня.	2
3.	Побудова на ПЕОМ математичної моделі процесу охолодження зливка прямокутного перерізу.	2
4.	Побудова на ПЕОМ математичної моделі процесу твердіння зливка прямокутного перерізу.	2
5.	Побудова на ПЕОМ математичної моделі процесу плавлення тіла правильної геометричної форми за розробленим алгоритмом.	2
6.	Побудова на ПЕОМ регресійної моделі з однією вхідною змінною.	8
РАЗОМ:		18

8 САМОСТІЙНА РОБОТА

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Проробка лекційного матеріалу (0,25 год. на 1 год. лекцій)	8
2	Проробка окремих розділів програми, які не викладаються на лекціях (4 год. на 1 год. лекцій)	84
3	Підготовка до практичних занять (0,5 год. на 1 год. практичних занять)	9
4	Підготовка до лабораторних занять (0,5 год. на 1 год. лабораторних занять)	9
5	Підготовка до тестування	30
Разом:		140

9 ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

Індивідуальні завдання навчальним планом не передбачені.

10 МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Лекції, практичні заняття, самостійна робота з основною та додатковою літературою, консультації.

11 МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Поточне тестування, усне опитування, залік, іспит.

12 РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ СТУДЕНТИ

Модуль 1 (Поточне тестування та самостійна робота) (100 балів)											Підсумковий тест (залік)
Змістовий модуль 1 (50 балів)			Змістовий модуль 2 (50 балів)					Сума			100
Лекційні заняття (теоретичний матеріал) 40 балів											
Т1		Т2		Т3			Т4				
15		15		5			5				
Лабораторні та практичні заняття 60 балів											
	Пр1	Л1	Пр2	Л2	Пр3	Л3	Пр4	Л4	Пр5	Л5	
	10	10	5	5	5	5	5	5	5	5	

Модуль 2 (Поточне тестування та самостійна робота) (100 балів)											Підсумковий тест (іспит)
Змістовий модуль 3 (50 балів)			Змістовий модуль 4 (50 балів)					Сума			100
Лекційні заняття (теоретичний матеріал) 80 балів											
Т5		Т6		Т7			Т8				
10		20		25			25				
Лабораторні та практичні заняття 20 балів											
Пр6	Л6										
10	10										

Т1, Т2, ..., Т8 – теми змістових модулів;

Пр1, Пр2, ..., Пр6 – теми практичних занять;

Л1, Л2, ..., Л6 – теми лабораторних занять.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

13 МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

1. Конспект лекцій з дисципліни «Моделювання технологічних та фізичних процесів» освітньо-наукової програми третього рівня вищої освіти (підготовка докторів філософії зі спеціальності 136 “Металургія”) / Пантейков С.П.- Кам’янське: ДДТУ, 2017.- 52 с.
2. Методичні вказівки до практичних робіт з дисципліни «Моделювання технологічних та фізичних процесів» (розділи – фізичне і математичне моделювання) освітньо-наукової програми третього рівня вищої освіти (підготовка докторів філософії зі спеціальності 136 “Металургія”) / Пантейков С.П.- Кам’янське: ДДТУ, 2017.- 42 с.
3. Регресійна модель з однією вхідною змінною для статистичної обробки даних на ПЕОМ. Методичні вказівки до практичної роботи з дисципліни «Моделювання технологічних та фізичних процесів» (розділ – регресійні моделі з однією вхідною змінною) освітньо-наукової програми вищої освіти (підготовка докторів філософії) зі спеціальності 136 “Металургія” / Пантейков С.П.- Кам’янське, ДДТУ, 2017.- 23 с.
4. Методичні вказівки до лабораторних робіт з дисципліни «Моделювання технологічних та фізичних процесів» (розділ – “Фізичне моделювання”) освітньо-наукової програми третього рівня вищої освіти (підготовка докторів філософії зі спеціальності 136 “Металургія”) / Пантейков С.П.- Кам’янське: ДДТУ, 2017.- 8 с.
5. Методичні вказівки до лабораторних робіт з дисципліни «Моделювання технологічних та фізичних процесів» (розділи – “Математичні і регресійні моделі”) освітньо-наукової програми третього рівня вищої освіти (підготовка докторів філософії зі спеціальності 136 “Металургія”) / Пантейков С.П.- Кам’янське: ДДТУ, 2017.- 40 с.
6. Методичні вказівки по самостійному вивченню дисципліни «Моделювання технологічних та фізичних процесів» освітньо-наукової програми третього рівня вищої освіти (підготовка докторів філософії зі спеціальності 136 “Металургія”) / Пантейков С.П.- Кам’янське: ДДТУ, 2017.- 16 с.

14 РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

ОСНОВНА

1. Марков Б.Л., Кирсанов А. А. Физическое моделирование в металлургии.- М.:Металургия, 1984 - 119 с.
2. Теория подобия и размерностей. Моделирование / П.М.Алабужев, В.Б.Геронимус, Л.М.Минкевич, Б.А.Шеховцов.- М.: Высшая школа, 1968.- 208 с.
3. Огурцов А.П., Мамаев Л.М., Каримов И.К. Математические методы и модели в расчётах на ЭВМ.- Киев: ИСМО, 1997.- 192 с.
4. Львовский Е.Н. Статистические методы построения эмпирических формул.- М.: Высшая школа, 1982.- 224 с.
5. Белай Г.Е., Дембовский В.В., Соценко О.В. Организация металлургического эксперимента.- М: Металлургия, 1993.- 256 с.

ДОДАТКОВА

6. Гречко А. В., Нестеренко Р.Д., Кудинов Ю.А. Практика физического моделирования на металлургическом заводе.- М.: Металургия, 1976 - 224 с.
7. Основы научных исследований в чёрной металлургии / В.И.Баптизманский, Г.А.Воловик, Б.И.Емлин и др. // Под общ. ред. Ю.Н.Яковлева.- Киев-Донецк.Вища школа, 1985 – 205 с.
8. Яковлев Ю.Н. Физическое и математическое моделирование сталеплавильных процессов // Вопросы теории и практики сталеплавильного производства: Науч. тр. ММИ.- М.: Металлургия, 1991.- С.32-44.
9. Пантейков С.П., Семерунина Л.П. О высокотемпературном моделировании комбинированных конвертерных процессов с продувкой ванны кислородом сверху и подачей нейтральных газов для донного перемешивания // Сборник научных статей. Международная научно-практическая конференция “Техника и технология. Фундаментальные и прикладные исследования: проблемы и результаты” (г.Гданськ, Польша, 30-31 мая 2017г.).- Варшава: Издательство: «Diamond trading tour», 2017.– С.25-29.
10. Пантейков С.П. Условия гидрогазодинамического подобия при высокотемпературном моделировании конвертерных процессов с донной подачей кислородного дутья // Сборник научных статей. Международная научно-практическая конференция “Научные наработки. Теория. Практика. 2017” (г.Краков, Польша, 30-31 августа 2017г.).– Варшава: Издательство: «Diamond trading tour», 2017.– С.51-55.

11. Пантейков С.П. О методике холодного моделирования гидродинамики конвертерной ванны при верхней продувке // Известия вузов. Чёрная металлургия.- 2001.- № 3.- С. 14-18.
12. Пантейков С.П. Методика холодного моделирования гидродинамики конвертерной ванны при верхне-боковой продувке // Збірник наукових праць ДДТУ: (технічні науки) /Дніпродзержинськ: ДДТУ, 2003.- С. 17-27.
13. Пантейков С.П., Пантейкова Е.С. К вопросу газогидродинамического подобия низкотемпературного моделирования процессов ошлаковывания футеровки конвертера верхней фурмой // Сборник научных статей. Международная научно-практическая конференция “Техника и технология. Современные фундаментальные и прикладные исследования” (г.Сопот, Польша, 29-30 апреля 2017г.).– Варшава: Издательство: «Diamond trading tour», 2017.– С.32-36.
14. Гресс А.В., Пантейков С.П., Чернятевич А.Г. Численные исследования предварительного подогрева лома в полости конвертера газокислородными факелами боковых фурм многоцелевого назначения // Известия вузов. Чёрная металлургия.- 1998.- № 12.- С.11-15.
15. Пантейков С.П. Математическое моделирование процесса плавления металлического лома в конвертерной ванне при верхней и верхне-боковой продувках // Сборник научных трудов ДГТУ: Сер. Металлургия.- Днепродзержинск, 1998.- С. 5-11.
16. Пантейков С.П. Математическая модель тепловых условий работы боковых дутьевых устройств конвертеров комбинированного дутья // Металлургическая и горнорудная промышленность.- 2010.- № 7 (265).- С. 66-74
17. Пантейков С.П., Пантейкова Е.С. Математическая модель теплового состояния днища кислородного конвертера с учётом слоя защитного шлакового покрытия // «Современная металлургия нового тысячелетия»: Сб. науч. тр. XI Международной научно-практической конференции (8-11 декабря 2015г., г.Липецк, Россия).– Часть 1. – Липецк: Изд-во ЛГТУ, 2015.– С.89-92.
18. Пантейков С.П., Трикило А.И., Тохтомир А.Ю. Статистический анализ влияния технологических факторов плавки на технико-экономические показатели процесса конвертирования // Азовсталь-2000: Тезисы докладов научно-технической конференции молодых специалистов.- Мариуполь, 2000.- С. 10.
19. Пантейков С.П., Трикило А.И., Разработка статистических моделей для определения химического состава передельного чугуна // Комп’ютерне моделювання: Тези доповідей Міждержавної конференції.- Дніпродзержинськ, 2000.- С. 243, 244.